

Kwaliteit kost tijd, kwaliteit kost geld

De Knop

Vlaanderen gaat prat op de kwaliteit van haar onderwijs. OESO-rapporten bevestigen dit al jaren. Deze aanwezige kwaliteit is niet in het minst te danken aan de instellingen die de kwaliteit van het aangeboden onderwijs hoog in het vaandel voeren. Ook in het hoger onderwijs in Vlaanderen gooien de universiteiten hoge ogen waar het de kwaliteit van het opleidingsaanbod betreft. De universiteiten maken terecht tijd en middelen vrij om deze kwaliteit te handhaven en waarborgen. Zij maken 'tijd voor kwaliteit'. Los van alle Bologna-verklaringen en regionale regelgevingen, die deze bekommernis mede gestimuleerd hebben, zien zij kwaliteit als een evidentie. Niet als een verworvenheid, maar als een constant streefdoel. Daartoe beschikken de Vlaamse universiteiten over een instrumentarium dat de kwaliteit permanent monitort en over de nodige processen en mechanismen om te remediëren waar nodig. Maar kwaliteit kost tijd. Kwaliteit kost.

Onder druk van de ambitieuze en tezelfdertijd veeleisende regelgeving op het vlak van kwaliteitszorg hebben de Vlaamse instellingen zichzelf diepgaand moeten professionaliseren om deze processen te beheren en verder te optimaliseren, met bijkomende investeringen als gevolg. Kwaliteit vergt immers heel wat inspanningen en dito investeringen, in de eerste plaats in de vorm van menselijk kapitaal. De personele input in processen van kwaliteitszorg is essentieel voor het succes ervan, zowel de academische input vanuit de betrokken opleidingen als het administratieve beheer van deze processen.

Het is duidelijk dat de Vlaamse overheid de instellingen hiervoor niet van de nodige middelen voorziet. De 'lumpsum' die de instellingen jaarlijks van de Vlaamse overheid ontvangen voor onder meer hun onderwijsgerelateerde uitgaven, is internationaal niet concurrentieel. De niet-geïndexeerde en dus in realiteit jaarlijks krimpende werkingsmiddelen volstaan niet om ook het dure stelsel van kwaliteitszorg van voldoende zuurstof te voorzien. De structurele onderfinanciering is omgekeerd evenredig aan de steile ambities van de Vlaamse overheid en de overvloed aan decretale verantwoordelijkheden en verantwoordingen die van de instellingen verwacht worden. De Vlaamse instellingen worstelen om gelijke tred te houden met de ambities en daaruit voortvloeiende verplichtingen van de Vlaamse overheid (die verder bouwt op het beleid van voormalig onderwijsminister Frank Vandenbroucke, maar de middelen niet afstemt op de planlast van de betrokken instellingen).

Van de Vlaamse instellingen wordt verwacht dat ze meelopen in een internationale wedren waarin zij dienen te starten met een aantal handicaps (e.g. een structureel tekort aan middelen, een overheidsbeleid dat hoe langer hoe meer de nadruk legt op verantwoording en dit dan nog voornamelijk aan de hand van volume-indicatoren, en de zeer beperkende taalwetgeving). De tijd voor kwaliteit komt daarmee onder druk te staan en riskeert op termijn contraproductief te worden.

Een sanering dringt zich op, en wel een sanering gedragen door alle door de overheid erkende instellingen en niet enkel die met de meeste draagkracht, en een sanering aangepast aan de economische realiteit van een op onderwijs besparende overheid. De sanering dient alleszins, *in abstracto id est* los van het kostenaspect, te leiden tot een balans tussen enerzijds een periodieke instellingsaudit van onderwijsbeleid en -processen en anderzijds specifieke en in tijd beperkte opleidingsaudits. Wat de frequentie betreft volstaat mijns inziens de achtjarige cyclus. Een verhoogd visitatieritme (in Nederland bijvoorbeeld om de zes jaar) is vandaag de dag niet aan de orde, niet betaalbaar (het verhoogt met name het aantal visitaties op jaarbasis) en niet nodig. Dat bewijst het huidige systeem, waarin het gros van de opleidingen bij de tweede visitatieronde zijn kwaliteit na acht jaar herbevestigd zag. De balans mag daarbij niet te veel overhellen naar verantwoording en zeker niet indien dit ten koste gaat van de oorspronkelijke basisfinaliteit van de externe *peer review*, met name de kwaliteitsverbetering *an sich*.

De beoogde sanering dient in de eerste plaats te focussen op de kwaliteitsverbetering van opleidingen en pas in de tweede plaats op het verantwoordingsaspect. Voor dit laatste aspect dient het zwaartepunt verschoven te worden naar het instellingsniveau.

Paul De Knop

is rector van de Vrije Universiteit Brussel.